

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 23 mei 2017

Onderwerp: Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie

Kenmerk: 794427

Bijlagen: 2

- Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie
- Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020

1. Inleiding

In ons coalitieakkoord 'Ruimte voor groei' hebben wij een aantal ambities en beleidsvoornemens geformuleerd, onder meer voor de economie van Noord-Holland. Ons economisch beleidskader (het Strategisch Beleidskader Economie) heeft u op 23 mei 2016 vastgesteld. Daarin werken wij aan het verbeteren van welvaart en welzijn in onze provincie door in te zetten op een duurzame, ondernemende en vernieuwende economie. Het Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie die wij hierbij aan u voorleggen is één van de uitwerkingen van het economisch beleid, gericht op de thema's 'duurzaam', 'vernieuwend' en 'ondernemend', en een uitwerking van het thema 'circulaire economie' van ons Milieubeleidsplan 2015-2018. In ons coalitieakkoord schrijven wij over circulaire economie:

"Wij onderschrijven het belang van de 'circulaire economie', waarbij zoveel mogelijk grondstoffen opnieuw worden gebruikt (ook wel de grondstoffenrotonde genoemd). De overstap naar een circulaire economie is een grote verandering voor bedrijven, maar biedt ook kansen voor economische ontwikkeling. In het Noordzeekanaalgebied/ West-as zien wij in het bijzonder kansen op dit gebied. De rol van de provincie in deze is die van verbinder van initiatieven en kennismakelaar richting bedrijfsleven en gemeenten."

Voor de uitwerking van circulaire economie hebben wij het BOB-proces (beschouwing-oordeelsvorming-besluitvorming) gevolgd. Dit proces begon met de 'Startnotitie circulaire economie' (vastgesteld door ons college op 17 mei 2016 en behandeld in commissie EEB op 6 juni 2016). De startnotitie ging met name over de uitgangspunten en het proces. De Kadernotitie circulaire economie was de tweede stap en schetste de hoofdlijnen en richting van onze beoogde inzet op het thema (afbakening). Hierbij behoort ook de 'Kansenkaart' waarin een aantal bedrijfsclusters is geanalyseerd en kansen zijn geïdentificeerd voor de verduurzaming van grondstoffenstromen. U heeft de kadernotitie in december 2016 vastgesteld. De Kadernotitie is nu uitgewerkt in het voorliggende 'Ontwikkelingsperspectief circulaire economie'. Het Ontwikkelingsperspectief is verder ook operationeel uitgewerkt in de Actieagenda circulaire economie (2017-2020). Wij vragen u om in uw kaderstellende rol het Ontwikkelingsperspectief vast te stellen als beleidskader voor circulaire economie.

2. Het Ontwikkelingsperspectief circulaire economie

Waarom circulaire economie?

Het begrip ‘circulaire economie’ is relatief nieuw en het denken daarover is nog volop in beweging. Het is ontstaan vanuit het besef dat de traditionele ‘lineaire’ economie op termijn onvermijdelijk economische en maatschappelijke problemen gaat opleveren. Bij een toenemende mondiale bevolkingsgroei en dito welvaartsstijging raken eindige natuurlijke hulpbronnen als fossiele brandstoffen, metalen, mineralen en andere grondstoffen die nodig zijn om producten te maken, uitgeput. In de lineaire economie worden producten gemaakt, geconsumeerd en uiteindelijk weggegooid. Grondstoffen eindigen zo als afval. Zo worden door de stijgende wereldbevolking, welvaart en verstedelijking grondstoffen steeds schaarser en duurder omdat ze niet hernieuwbaar zijn. In het model van een circulaire economie worden grondstoffen, materialen en componenten zo lang mogelijk in de productieketen gehouden, zodat deze hun waarde en bruikbaarheid behouden en de druk op de wereldvoorraad verminderd wordt. Circulaire economie biedt daarom een goed denkkader om deze problemen het hoofd te bieden en de economie te verduurzamen.

Wij vinden het belangrijk dat Noord-Holland stappen maakt richting de transitie naar een circulaire economie. In de Kadernotitie Circulaire Economie/Kansenkaart (*Inzichten in het speelveld van de Circulaire Economie*) hebben we de grenzen van het speelveld verkend. Daarnaast hebben we januari jl. het nationale Grondstoffenakkoord getekend waarin met alle overheden en maatschappelijke partners is afgesproken Nederland in 2050 volledig circulair te maken. Ook hebben we in maart 2017 de Duurzaamheidsdeal Circulaire Economie getekend. Met een groot aantal Noord-Hollandse partners gaan we het gebruik van primaire grondstoffen verminderen en een gezamenlijke marktplaats voor grondstoffen opzetten.

Het realiseren van een circulaire economie kunnen wij uiteraard niet alleen. Samenwerking is nodig op allerlei niveaus, waarbij het bedrijfsleven een hele belangrijke schakel is. In de vele gesprekken die zijn gevoerd met ondernemers en andere overheden wordt de provincie en belangrijke rol toebedeeld in de circulaire economie. Met name het schaalniveau, kennis van de regio en de verbindende rol tussen overheden onderling en met het bedrijfsleven, wordt gezien als grote kracht van de provincie en daarmee als belangrijke speler om de circulaire economie van de grond te krijgen. In het Europese Forum Circulaire Economie van 18 april jl. kwam daar nog een item bij: lef; laten we lef tonen om deze transitie in te zetten.

Er lopen al vele initiatieven en ambities op gebied van circulaire economie die ons koppelkansen bieden. De Europese Unie voert het ‘Pakket Circulaire Economie’ uit, de rijksoverheid heeft een grote ambitie neergelegd in het rijksbrede programma ‘Nederland Circulair in 2050’, de Metropoolregio Amsterdam is op vele fronten actief en veel bedrijven oriënteren zich momenteel op stappen die gezet moeten worden om verstandiger met grondstoffen en energie om te gaan. Ook binnen de omgevingsdiensten groeit het besef dat zij de oren en ogen naar het bedrijfsleven zijn en als zodanig een belangrijke rol kunnen spelen in voorlichting, aanjagen en kennis koppelen.

Doel circulaire economie

Reeds in de Kadernotitie Circulaire Economie heeft u ervoor gekozen om aan te sluiten bij de doelstelling van het Rijk voor circulaire economie: Nederland is circulair in 2050 en als tussenstap is er sprake van een reductie van in het gebruik van primaire grondstoffen van 50% in 2030. Dat is een ambitieuze doelstelling waar nog vele onzekerheden aan vast zitten. Dat wordt ook door het Rijk zelf erkend, gezien de volgende nuancering van het Planbureau voor de Leefomgeving¹ die het Rijk citeert bij het noemen van deze doelstelling: *“Het idee van de circulaire economie als een volledig gesloten systeem is een mobiliserend ideaalbeeld. Het gebruik van primaire grondstoffen en het ontstaan van reststromen kan waarschijnlijk nooit helemaal worden voorkomen. Dit hangt zowel samen met de grondstoffen die nog nodig zijn voor landen die hun infrastructuur nog aan het opbouwen zijn, als het gegeven dat een deel van het grondstoffengebruik inherent lineair is, zoals energie en voedsel”*.

Bij deze doelstelling behoren 3 strategische doelen:

1. Grondstoffen in bestaande ketens worden hoogwaardig benut.
2. Waar nieuwe grondstoffen nodig zijn, worden fossiele, kritieke en niet-duurzaam geproduceerde grondstoffen vervangen door duurzaam geproduceerde, hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen.
3. We ontwikkelen nieuwe productiemethodes, gaan nieuwe producten ontwerpen en gaan gebieden anders inrichten.

Wat gaan we doen?

In het Ontwikkelingsperspectief is gekozen voor zes creatiesporen waarmee we aan de slag gaan om bij te dragen aan genoemde doelstelling en het drietal strategische doelen voor circulaire economie. De term ‘creatiespoor’ hebben wij gekozen omdat dit het beste aansluit bij de onzekerheid en dynamiek die gepaard gaan met de ontwikkelingen rondom circulaire economie en de wijze waarop we willen samenwerken met partijen. Mede daarom hanteren wij twee belangrijke uitgangspunten bij de uitvoering van het beleid:

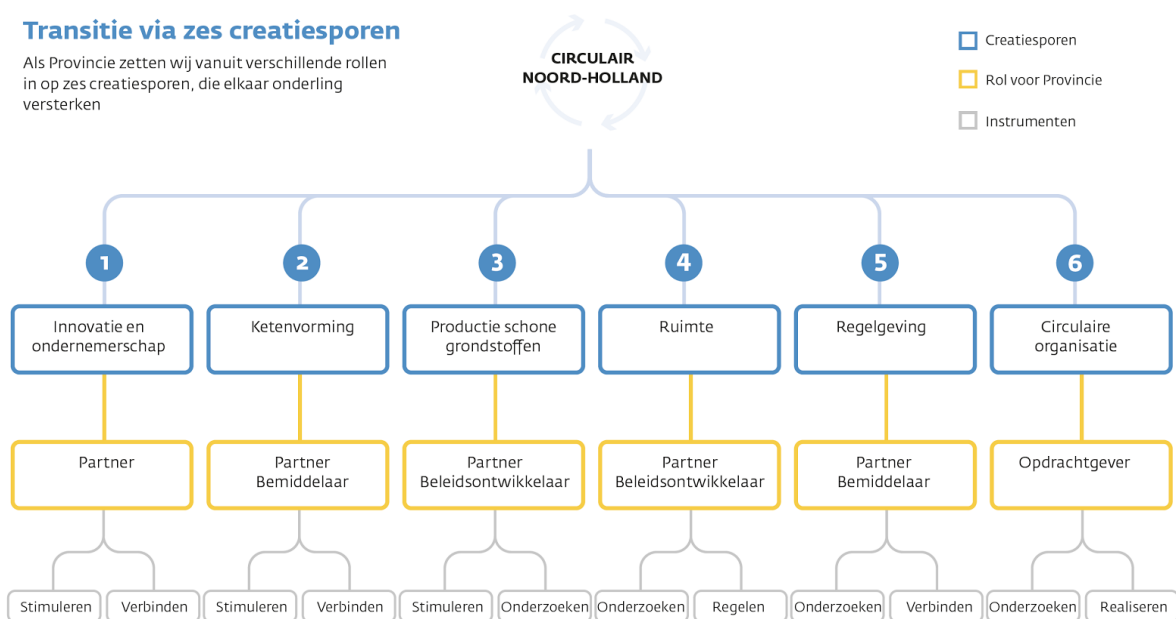
Adaptief beleid: aangezien circulaire economie een relatief nieuwe manier van denken is over de inrichting van de economie en daardoor vele onzekerheden kent en de technologische ontwikkelingen razendsnel gaan, gaan we in het Ontwikkelingsperspectief uit van adaptief beleid. Deze adaptiviteit of flexibiliteit is nodig om snel in te kunnen spelen op nieuwe kansen en ontwikkelingen die zich uit verschillende hoeken kunnen voordoen.

Co-creatie / samenwerking: De provincie kan het niet alleen doen, maar heeft verschillende partijen nodig om in een proces van samen zoeken en experimenteren tot werkbare- en duurzame oplossingen te komen. Samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, Omgevingsdiensten, bedrijfsleven en kennisinstellingen gaan we werken aan een circulair Noord-Holland.

¹ Richting geven - ruimte maken. Balans van de Leefomgeving 2016 (Planbureau voor de Leefomgeving).

Zes creatiesporen, rollen en instrumenten

De zes creatiesporen zijn tot stand gekomen door gebruik te maken van de resultaten van de Kansenskaart Noord-Holland (onderdeel van de Kadernotitie), gesprekken met een breed scala aan externe partijen en een analyse van literatuur, waaronder een rapport van de Ellen MacArthur Foundation. Daarbij zijn elementen als onze positie als regionale overheid (regionaal schaalniveau), onze rollen, en de mogelijkheden die we als provinciale overheid hebben, ook meegewogen. In onderstaande figuur hebben we de zes creatiesporen, de belangrijkste rollen, en de inzet en instrumenten daarbij weergegeven.

1. Innovatie & ondernemerschap

Creativiteit en ondernemerschap zijn nodig om de systeemverandering van een lineaire- naar een circulaire economie in gang te zetten. Veel van deze innovaties moeten nog plaatsvinden of staan in de kinderschoenen en op dit moment is nog niet geheel te voorspellen hoe ze precies vorm gaan krijgen. Duidelijk is wel dat hier grote kansen voor het bedrijfsleven liggen en het is niet voor niets dat zowel kennisinstituten als het MKB en de creatieve industrie volop bezig zijn met het ontwikkelen van een breed scala aan innovaties.

Als provincie nemen we binnen dit creatiespoor vooral de rol van partner aan. We gaan samenwerkingsverbanden aan met innovatienetwerken, stimuleren het creatieve proces en staan startende ondernemers en kennisinstituten bij in het verbeteren van hun marktpositie.

2. Ketenvorming

Een economie is pas circulair zodra sprake is van ketens waarbij (vrijwel) geen sprake meer is van restafval. Het afval of bijproduct van het ene productieproces is de grondstof voor een ander productieproces. Afval en restproducten krijgen dan waarde in plaats van te worden tot een kostenpost. Een proces dat zich met het steeds schaarser worden van grondstoffen naar verwachting zal versnellen. We kiezen voor het vormen van vier 'icoonketens' gericht op de reststromen van 1) mineralen in de bouwsector, 2) biomassa en voedsel, 3) plastic verpakkingsmateriaal en 4) textiel.

Als provincie willen we partner en bemiddelaar zijn. We gaan de regie voeren op de totstandkoming van vier icoonketens (voorbeeldprojecten) en verbinden partijen die binnen die ketens een rol spelen.

3. Productie schone grondstoffen

Voor een circulaire economie moet op termijn de import van niet-duurzame grondstoffen vervangen worden door (lokaal) geproduceerde natuurlijke grondstoffen (biomassa). Onze focus zal daarbij liggen op het stimuleren van innovaties (relatie met spoor 1). Daarnaast laten wij onderzoeken wat de ruimtelijke implicaties zijn van een 'bio-based' circulaire economie. En wij werken nauw samen met het Rijk aan de uitwerking van de transitieagenda 'voedsel en biomassa' uit het Grondstoffenakkoord II. Ook laat de provincie een onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden van zeewierteelt als bio-grondstof in Noord-Holland (productie, onderzoek en toepassing) (uitvoering motie zeewier).

Hierbij hebben we vooral de rol van partner en beleidsontwikkelaar. Als partner gaan we samenwerken met diverse partijen om de mogelijkheden van biomassa te verkennen en werken we samen met de Rijksoverheid aan de uitwerking van het Grondstoffenakkoord. We stimuleren daarmee ook de realisatie van projecten die daaruit voortvloeien.

4. Ruimte

De transitie naar een circulaire economie zal effecten hebben op de fysieke leefomgeving. Hier ligt een rol voor de provincie voor circulaire bedrijventerreinen (industriële symbiose), voor het ontwikkelen van de Westas als circulaire werkplaats en het verder uitwerken van de ruimtelijk-logistieke aspecten van circulaire economie (denk bijvoorbeeld aan grondstoffenrotondes). Een duidelijke relatie ligt bij dit onderwerp ook met het creatiespoor 2 'Ketenvorming', om tezamen met bedrijven en kennisinstellingen al lerende op zoek te gaan naar de beste oplossingen voor het organiseren van ketensamenwerking.

Als provincie hebben we daarbij vooral een rol als partner en beleidsontwikkelaar. Daarmee onderzoeken we de ruimtelijke kansen, mogelijkheden en knelpunten, en regelen we daar waar nodig via ons ruimtelijk beleid (omgevingsvisie) de ruimte voor circulaire economie.

5. Regelgeving

De huidige wet- en regelgeving is geschreven in de context van een lineaire economie, waarmee in sommige gevallen de transitie naar een circulaire economie (onbedoeld) wordt belemmerd. Het kan daarbij om verschillende typen barrières en belemmeringen gaan zoals mededingingsbeleid, 'afval is geen grondstof', fiscale wetgeving, juridische regels eigendom, financiële kaders en beperkingen in handel in secundaire afvalstoffen. Onderzoek is nodig om precies te bepalen welke barrières door regelgeving worden veroorzaakt. Het Rijk staat voor het opheffen van barrières aan de lat met het programma 'Ruimte in regels'.

Als provincie stellen ons op als partner en bemiddelaar. We werken samen met het Rijk om verder invulling te geven aan 'Ruimte in Regels'. Waar nodig werpen wij ons op als ambassadeur op voor Noord-Hollandse ondernemers richting Den Haag en Brussel. We verzamelen belemmeringen in regelgeving bij Noord-Hollandse ondernemers.

Daarnaast organiseren wij een traject met onze regionale uitvoeringsdiensten en omgevingsdiensten om op zoek te gaan naar ruimte in en toepassing van de regels bij vergunningverlening en handhaving.

6. Circulaire organisatie

Voor ondernemers met innovatieve methoden en producten is het lastig de markt te betreden. Als opdrachtgever kan de provincie nieuwe initiatieven stimuleren. In deze vroege fase van de transitie naar een circulaire economie is nog niet geheel duidelijk hoe wij hier als organisatie precies invulling aan kunnen geven. Wij onderzoeken daarom in brede zin hoe we het principe van circulaire economie kunnen inzetten voor onze aanbestedingen en inkoop en hoe de provincie 'launching customer' kan zijn voor het versnellen van innovaties. Onze rol is daarbij die van opdrachtgever.

De bijgevoegde *Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020* is het uitvoeringsdeel van het Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie. In de Actieagenda hebben wij het beleidskader van het Ontwikkelingsperspectief operationeel gemaakt voor de komende jaren, verondersteld dat u instemt met het Ontwikkelingsperspectief als beleidskader. Het laat in detail zien wat wij gaan doen en hoe de middelen verdeeld zijn over de diverse maatregelen.

3. Financiering en communicatie

In het actieprogramma zijn per creatiespoor acties uitgewerkt met in de actieagenda. In totaal hebben we hiervoor een bedrag van €1,6 miljoen begroot tot 2020, het meerjarenoverzicht is in onderstaande tabel weergegeven.

CREATIESPOOR	2017	2018	2019	2020	Totaal 2017-2020
1. Innovatie & ondernemerschap	45.000	70.000	70.000	60.000	245.000
2. Ketenvorming	150.000	250.000	105.000	105.000	610.000
3. Productie schone grondstoffen	0	60.000	50.000	0	110.000
4. Ruimte (waaronder Westas)	20.000	220.000	210.000	0	450.000
5. Regelgeving	45.000	20.000	30.000	0	95.000
6. Circulaire organisatie	60.000	0	30.000	0	90.000
Totaal	320.000	620.000	495.000	165.000	1.600.000

In de reserve Werkgelegenheid en Economie is ruimte aanwezig voor de dekking van deze projecten voor circulaire economie, door de storting van meevallende opbrengsten vanuit de verkoop van de Meewind-aandelen.

Communicatie

Bij het voeren van beleid gericht op versterking van samenwerking in de circulaire economie is het kiezen van een goede communicatievorm essentieel. Om onze beleidsvoornemens op heldere manier te presenteren aan de buitenwereld, zetten we de volgende instrumenten in:

- Een zogenaamde *pitch deck* (een korte, heldere en vooral visuele presentatie die wordt gebruikt om partners snel inzicht te geven in het voorgenomen beleid).
- Een interactief platform (website), dat er visueel aansprekend uit ziet en uitnodigt om mee te doen. De website die we ontwikkelen is in feite het '*levende circulaire beleid*'. Via een grafische tijdlijn wordt op een inspirerende manier de voortgang zichtbaar gemaakt en wordt kennis gedeeld. Zo kunnen alle ketenpartners (mede-overheden, bedrijven, organisaties en kennisinstituten) die meewerken aan het realiseren van de creatiesporen op een actieve manier betrokken worden.

4. Proces en procedure

Jaarlijks zal de voortgang van de Actieagenda Circulaire Economie worden gerapporteerd aan Gedeputeerde Staten en de commissie Economie, Energie en Bestuur. In deze voortgangsrapportage zal de stand van zaken betreffende de verschillende onderdelen van de actieagenda worden uiteengezet. Hierbij passen we een lerend model toe zoals uiteengezet in deel 4 van het Ontwikkelingsperspectief.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 47

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 23 mei 2017;

gelet op;

- het belang van de transitie van een lineaire naar een circulaire economie;
- de beleidsdoelen en -ambities van de Europese Unie en het Rijk voor circulaire economie;
- onze missie voor het economisch beleid, namelijk: wij maken ons sterk voor welvaart en welzijn in Noord-Holland door een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie;

besluiten:

Het Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie vast te stellen.

Haarlem, 10 juli 2017

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier